

פורטרט בינדורי

חקר ויזואלי של שני דורות ומה שביניהם

פורטרט בינדורי

לכל אחד מאיתנו יש סיפורים. סיפורים שמשתנים עם הזמן, המקום, הגיל והמרחק. סיפורים שמלווים אותנו כל חיינו, סיפורים שאנחנו אוספים לאורך הדרך, סיפורים שנמצאים אצלינו בראש וכאלה שמשתקפים לנו מהסובבים אותנו.

אבל מה קורה שמפגישים שני סיפורים של זמן אחר ומקום אחר, עם פער גילאים חובק עולמות הרחוקים זה מזה מרחק של חיים שלמים? איך הם משתקפים זה בזה? היכן הם חופפים? איך נראה הפער ביניהם? מה יכול הדור של היום ללמוד מסיפורי ההיסטוריה של דור סביהם, ומה יכולים ללמד את הדור הבוגר?

אלו וכאלו הן השאלות שיצאו לחקור משתתפי פרויקט "פורטרט בינדורי" - שורדי שואה, תושבים וותיקים מבית הכרם ושכונות ירושלים ותלמידי כיתה י"א בתיכון ליד האוניברסיטה. יחד עם המצלמה יצאו למסע מצולם בין הגילאים. הם חשפו ונחשפו לתכנים חוצי גיל, מצאו מכנים משותפים, בררו את ההבדלים, התקרבו, הקשיבו ויצרו פורטרט משותף דרכו מהדהדים סיפורי ילדותם של שורדי השואה.

תוצרי התהליך המוצגים בתערוכה לוקחים אותנו, הצופים, אל תוך עולם אנושי מרתק ואל סיפורה של תקופה.

מציגים: בוגרי סדנת "פורטרט בינדורי"

שורדי שואה - תושבים ותיקים מבית הכרם ושכונות ירושלים

ותלמידי כיתה י"א בתיכון ליד האוניברסיטה

פיתוח, הפקה והנחיה: סיגל הראל מור, שיבי איסמן, **כתיבת סיפורים:** רונית קרן

בשיתוף ג'וינט ישראל-אשל, עיריית ירושלים-אגף מנח"י, קהילה לדורות בית הכרם, ותיכון ליד האוניברסיטה

אסתר (פולט) בר חן

ילדה בשחור

- **שנת לידה:** 1937
- **מקום לידה:** תוניס
- **שנת עליה:** 1970
- **משפחה:** אלמנה מגיל 39 , 2 בנים, 2 נכדים

רקע: נולדה למשפחה של רב גדול בתוניס הרב יהודה נג'אר שהיה דיין. משפחה של 4 ילדים. משפחה ענייה, לפעמים לא היה מה לאכול. בשנת 42 כשהיתה בת 5 הגיעו הנאצים לתוניס. אביה נפטר כשהיתה בת 7 ושנתיים אחריו נפטרה גם האם. אסתר וארבעת אחיה נשארו לבד. גידלו אחד את השני.

שמענו שהגרמנים באים להרוג אותנו. משפחות יהודיות שברחו מלוב והגיעו לתוניס סיפרו שהגרמנים הגיעו עד לבתיהם, העלו אותם לגגות וזרקו אותם משם. ראיתי מהחלון את הגרמנים מגיעים לעיר. הם החלו מתפרצים לבתים לוקחים רכוש ואת הגברים למחנות עבודה. את אחי שהיה בן 12 העלינו לבוידם וכיסינו בשמיכות שלא יראה בכלל. הגרמנים לא מצאו אותם גם רכוש לא מצאו אצלינו. לא היה. מקלט אחד היה בשכונה בתוך בית הקברות. בזמני הפצצות היו רצים אליו כולם. זוכרת את אחותי מושכת אותי ביד כדי שארוץ מהר יותר להגיע למקלט. השמיים מעלינו היו מלאים מטוסים ששלחו פצצות לכל עבר. אי אפשר היה לדעת איפה תיפול הפצצה הבאה. זוכרת את הפחד והבהלה שעטפה את כל גופי.

אחת הפצצות נפלה במפעל בו עבדה אחותי. למזלה, באותו יום לא הרגישה טוב ולא הגיעה למפעל שחרב על כל עובדיו. שנתיים אחרי המלחמה נפטר אבי ושנתיים אחריו נפטרה גם אימי. כשאמא נפטרה הלבישו אותי בשמלה שחורה. לא יודעת למה. השכנים אמרו שכך מתנהגים אבלים עצובים. נשארנו 4 יתומים לגדל אחד את השני. אנשים טובים ומשפחה הביאו לנו אוכל וכך שרדנו את המשך הילדות.

שותפים: נוי גולדברג, אסתי הלפרין, בר חליוה

שמואל גלמן

עדיין חושך אך עוד מעט נראה את האור

- **שנת לידה:** 1928
 - **מקום לידה:** הונגריה, ג'זיטה (Zsúta).
 - התגורר עם משפחתו בעיירה טיסה-פולגר
 - **שנת עליה:** 1949
 - **משפחה:** נשוי, 2 בנות, 5 נכדים
- רקע:** במרץ 1944 פלשו הגרמנים להונגריה. עוד קודם האב נעצר באשמת שווא והמשפחה ראתה בכך אות לברוח מהעיירה בה גרו. 1000 יהודים שלא ברחו מהעיירה נשלחו לאושוויץ. בבודפשט גרו אצל קרובים. האב עבד בביח"ר עד שנאסר על יהודים לעבוד. בספטמבר 1944 אמו ואחותו (11) הועברו לגטו. שמואל (16) ואביו צעדו 200 ק"מ במצעד המוות מבודפשט עד גבול אוסטריה. בדרך נפצע שמואל מרסיס והועמס על עגלה. אביו שניגש לחפשו מורה ומת. מגבול אוסטריה נלקח שמואל ברכבת לעבודות כפייה במחנה בוכנוואלד ואחריו למחנה נידראורשל (ליד העיר הברשטאדט) עד לשחרור. אביו ואחיו הבכור מתו. אמו, אחותו, אחיו, שמואל ובת דודתו - שרדו. ב-1949 ברח מן המשטר הקומוניסטי ההונגרי ועלה ארצה.

“עדיין חושך אך עוד מעט נראה את האור”, אמר לנו הרב בבית הכנסת בבודפשט לפני שהוצא להורג בשל דבריו אלו. בכל פעם שחשבתי שגרוע יותר לא יכול להיות, הגעתי למחנה הבא, והוא היה גרוע הרבה יותר. מחנה הכפייה נידראורשל היה הגרוע מכולם. בכל בקר צעדנו 5 ק"מ אל מפעל ענק לייצור כלי מלחמה - עיר גדולה חפורה באדמה, מוסתרת מעין האויב ובתוכה, כבישים ומסילות, וסוגים שונים של מפעלים לייצור נשק. הייתי חשמלאי והרכבתי תאורה בכנפי המטוסים. בהתחלה קבלנו פרוסת לחם ביום עבודה. אחר כך הפסיקו גם את זה. בכל לילה, לאחר 12 שעות עבודה חזרנו למחנה הכפייה כדי לקבל את מנת האוכל היחידה, מים דלוחים ובתוכם קליפות תפוחי אדמה. היה לי חלום. חלום צנוע. להרגיש שבע מקליפות תפוחי אדמה. כדי לקבל עוד מנה התנדבתי, למרות היותי בן לוי, לקבור מתים בקבר אחים. צופפנו אותם על הצד כדי לחסוך במקום ורססנו בכלור.

בשנת 1945 תבוסת הנאצים נראתה קרובה מתמיד. 6000 מטוסים של בנות הברית רססו את העיר הקרובה הברשטאדט, לא השאירו אבן על אבן. ראיתי את החיילים הנאצים זורקים את המדים ובורחים. לפני שברחו הודיעו שהם עומדים לשרוף את המחנה על יושביו, ומי שיכול שיצא. נשארתי בפנים, לא רציתי להשאיר את חברי הגוסס לבד. מי שברח נורה למוות ביער. את המחנה לא הספיקו הגרמנים לשרוף כפי שתכננו בכדי להשמיד עדויות. בזכות כך, ניצלתי.

מאז אני יודע שאסור לאבד תקווה ושחברות הינה ערך עליון ומעביר מסרים אלו לדורות הבאים.

שותפים: לים אריש, עידו הכהן טוויל, קלי מנגיסטו, ברק סן

אהובה גלמן

את המנגינה הזאת אי אפשר להפסיק

- **שנת לידה:** 1936
- **מקום לידה:** רחובות, ישראל
- **משפחה:** נשואה, 2 בנות, 5 נכדים

היה אוהב אדם, איש אופטימי ועליז, ספורטיבי וחובב ריקודים. בהתלהבותו, אחז באמא או בנו הילדים והניף אותנו מעלה עד לתקרה.

כשפרצה המלחמה אבא גויס. בכ"ט באייר 1948 נהרג אבי הצדיק מפגז תוך כדי משמרת במגרש הרוסים. אלמנה ושבעה ילדים קטנים השאיר (לאחר מותו של אחי הגדול והחכם בגיל 3). בסיום לימודי יצאתי לעזור בפרנסה. אמי בחוכמתה ידעה לנווט את משפחתנו הגדולה בסערות החיים, ואני הייתי עזר כנגדה. הייתי צעירה מאוד אך אמא התייעצה עמי בכל מיני נושאים. בדבר אחד הסכמנו תמיד. עלינו לקיים את צוואתו הבלתי כתובה של אבא: המנגינה המשפחתית לא תיפסק! וכך המשכנו כולנו לנגן באופן מקצועי, במגוון כלי נגינה. בזכות תושייתתה של אמא ברכה וצוואתו הבלתי כתובה של אבא יהודה-ישראל זכתה משפחתי להכרה בינלאומית בתחום המוזיקלי.

שותפים: לים אריש, עידו הכהן טוויל, קלי מגיסטו, ברק סן.

שמונה ילדים נולדו להוריי. התקיימנו מעבודתו של אבא כנגן בתזמורת המשטרה הבריטית, ונגינתו בחלטורות מוזיקליות. בנוסף, לימד אבי מוזיקה, והיו לו גם תלמידים ערבים. בבית הצפוף שרתה שמחה מתמדת. אבא שלי

יוסף שליבה

אמא

- שנת לידה: 1934
- מקום לידה: ורשה, פולין
- שנת עליה: 1948
- משפחה: נשוי, 5 ילדים, 12 נכדים

רקע: בן יחיד להורים סוחרים מבוססים כלכלית. עם כבוש פולין הוריו החמיצו הזדמנות לנסוע לשווייץ. הועברו לגטו ורשה שם פתח אביו מסעדה בשם "פינגווין". בהמשך, נלקח האב למחנה השמדה ולא חזר. היו עדויות שנורה בטרבלינקה. אמו, הצטרפה למשטרה היהודית והותר לה ולבנה לחזור לביתם. כשהחלו להגיע שמועות על השמדת היהודים הסתירה האם את בנה בתשלום אצל משפחות פולניות והיתה מבקרת אותו. יום אחד לא חזרה. אחרי המלחמה, אותר ע"י קרובי משפחתו והועבר לטיפול עליית הנוער.

מתחילת המלחמה אמא ואני ביחד. לא נפרדים. אמא שלי היפיפייה יודעת להסתדר בכל מצב.

היה לי הכל כשהייתי עם אמא. אם אבקש, גם חלב ציפורים אמא תשיג.

בשנת 1943 החלו המשלוחים לאושוויץ ואני עוד לא בן תשע. אבא כבר נשלח.

לילה ראשון בלי אמא. מברייח פולני העביר אותי דרך פרצה בחומה. חומת ההפרדה בין החלק היהודי של וורשה לחלקה הארי. ישנתי אצל משפחה פולנית. כל הלילה בכיתי כמו חתלתול קטן. לא יכולתי לעכל את הפרידה מאמא. כמה שעות קודם לכן אמא נישקה אותי ואמרה, "אין ברירה, אי אפשר ללכת יחד, תקופה קצרה תהיה אצל הגויים, ואז הכל יחזור לקדמותו". שוב נישקה ושוב חיבקה ושוב חזרה ואמרה: "תהיה טוב, תהיה ממושמע, תהיה פולני, ככה תשרוד את החיים

האלה". היא שלמה כסף למברייח והבטיחה שתבוא לבקר.

אמא הגיעה לפעמים לבקר אותי בחלק הארי. אשה בעלת שיער בהיר מאוד, פנים אריות יפות, וארנק מלא דולרים, מזכרת מן הימים העשירים שלפני המלחמה. שלוש פעמים מצאה לי משפחות נוצריות בוורשה ובכל פעם חזרה והתחננה שאהיה ילד טוב שלא אעשה בעיות. אבל אני לא יכולתי. הייתי שובב ופרוע. ילד מפונק שלא מפסיק להתגעגע לאמא. בכל ביקור הביאה לי מעט ממתקים אבל בעיקר נתנה לי את אהבתה. צידה לדרך.

באוגוסט 1944 החל המרד הפולני בוורשה. אמא לא הגיעה מאז לבקר. עקבותיה נעלמו לעד. אצלי נשארו תמונה אחת ושריטה גדולה בלב.

שותפות: שיר אלוף, אלינור טלהון, עדי שמעון

אסתר דבורה רייז-מוסל

לא מורידה את הכובע

- **שנת לידה:** 1938
- **מקום לידה:** הייל, כפר ליד אלקמאר בצפון הולנד
- **תאריך עליה:** יולי 1950
- **משפחה:** אלמנה, 3 בנות, 7 נכדים ונכדות

רקע: הולנד נכבשה ללא הכרזת מלחמה במאי 1940. בנובמבר 1940 סולק אביה מתפקידו כמורה למתמטיקה בתיכון באלקמאר. המשפחה מנסה לברוח לאנגליה בספינה אך הניסיון נכשל. ב-1941 הגרמנים מורים לכל יהודי הפריפריה בהולנד להתרכז באמסטרדם. המשפחה, הורים ושלושה ילדים (10, 12 ו-3) עוברת לגור עם הדודה האלמנה של אם המשפחה באמסטרדם. באפריל 1943 המשפחה נלקחת על-ידי שוטרים הולנדים למחנה המעבר וסטריבורק בהולנד. בשל היות המשפחה ציונית והאפשרות להחליפם בשבויים גרמנים, הועברה המשפחה לברגן-בלזן בגרמניה שהיה מחנה מעבר. בקיץ 1944 הוחלפו 222 יהודים הולנדים בגרמנים טמפלרים מירושלים שבפלשטינה אולם משפחתה לא הייתה ביניהם. אביה נפטר בפסח 1945 ואמה לאחר שחרור המחנה בידי הבריטים. שלושת הילדים שרדו וחזרו להולנד עם הדודים צדוק ותנה מוסל.

בתקופת השואה, גזינה ון דר מולן, רצתה לנצר אותם והעבירה חוק שהתקבל בפרלמנט ההולנדי במהירות מפתיעה. החוק קבע שטובת הילד וטיב הקשר שנוצר עם הוריו המאמצים, שסיכנו את נפשם, תקבע היכן יישאר הילד.

חיכיתי ללידיה. דמיינתי שהיא תהיה אחותי הקטנה ואתן לה את הבובה שלי. חיכינו שנתיים עד שהשופט החליט. השופט פסק שלידיה תישאר אצל המשפחה שהצילה אותה, ושצריכים לנתק איתה כל קשר. לידיה לא הגיעה, עלינו ארצה בלעדיה.

הלכתי לחפש אותה כעבור 50 שנים. היא נוצרייה מאמינה, חיה בליידן, ועדין חיה בסוד. מסתגרת מעברה, משורשיה ומזהותה. עבור לידיה המלחמה לא הסתיימה!

שותפים: אורי אור, עמית סני.

הכל יכול היה להיות אחרת. יכולתי להיות גויה הולנדית החיה בליידן בהולנד, ממש כבת דודתי לידיה ריינס, ולא ישראלית יהודייה החיה בירושלים.

לפעמים זה בכי קולני שעושה את ההבדל או נחישות של פעוטה בת 3 שלא רוצה להסתתר, והכובע מסרב לרדת מראשה כמי שבעוד רגע תצא מדלת המסתירים ותחזור להוריה. ואולי היתה זו אשת ראש העיר שאמרה לעוזרת שנסתה להסתיר אותי, "את מחזיקה ילדה יהודייה", ואנני המסתירה שלי, אמרה שאני האחיינית הקטנה שלה מדרום הולנד, ובכך גם נתנה הסבר לפשר השיער השחור שבצבץ מבעד לכובע. הבחורה הטובה נבהלה והחזירה אותי להוריי, שעברו בינתיים לאמסטרדם.

לידיה, תינוקת בת 9 חדשים, הוסתרה בבית של נוצרים אדוקים בליידן בהולנד. חייה פנו למסלול שונה. ההולנדית שהצילה ילדים יהודיים רבים

מרים קופיץ

רגליים קפואות

זרים התקבצה סביבי, ילדונת קטנטנה ורזה כמקל. הם החלו נושפים על רגליי ומשפשפים אותם בידיהם עד שהתחממו ובכיי נרגע. אחרי שהוטב לי נתנו לי מרק כרוב חם.

שותפות: נועה איסוביץ, נעם גאני

ברחנו מהגרמנים. עברנו את גבול פולין לאוקראינה שבה שלטו הרוסים. הרוסים חשבו שאנחנו מסוכנים ושלחו אותנו לסיביר ברכבת. הייתי כמעט בת שלוש. היו לי מעט בגדים והקור העז חדר לגוף. שלג סמיך ירד כשיצאנו מהרכבת - אבא, אמא, אחי בן התשע ואני.

קודם שלחו אותנו לבית מרחץ שנסיר מעלינו את הלכלוך ומשם למקום התכנסות גדול ממנו פיזרו אותנו ברחבי סיביר. כשעמדתי במקום ההתכנסות הרגשתי שכפות רגליי קופאות. נבהלתי. התחלתי לבכות ולצעוק ברוסית: "קפאו לי הרגליים". מאין באה לי הרוסית? - ילדה קטנה שנולדה בפולין - אינני יודעת. המצוקה שהייתי בה הולידה עמה אמצעים להישרדות. "קפאו לי הרגליים", צעקתי בהסטריה וחבורה של רוסים

- **שנת לידה:** 1939
- **מקום לידה:** אישביצה (ליד לובלין), פולין
- **שנת עלייה:** 1950
- **משפחה:** נשואה, 3 ילדים, 8 נכדים ובין

רקע: תינוקת עם פרוץ המלחמה. הוריה ברחו עם שני הילדים (1, 7) מאזורים שנכבשו על ידי הנאצים. בתחילה ברחו לזמוש בפולין שם היו במחנה עבודה. משם ברחו לאוקראינה שהיתה עדין תחת שלטון רוסי, ומשם הוגלו לסיביר. אביה נפטר בסיביר. מרים, אחיה ואמם עברו לגור עם אחי האם בכפר ליד מוסקבה, עד לסוף המלחמה. כל בני המשפחה המורחבת נספו בשואה.

רוזליה וינוקור

חמלה של ילדה

יחפים ורעבים. יצאתי והסתכלתי עליהם. בכל הזדמנות הם ניגנו במפוחית וזה מצא חן בעיניי. רציתי לעשות משהו טוב בשבילם, הם נראו לי כל כך סובלים. באתי לסבתא וביקשתי עבורם משהו לאכול, סבתא ענתה שלא תיתן להם. למה? שאלתי. כי הם עשו משהו לא טוב, ענתה לי בפשטות. לא הבנתי מה עשו וביקשתי שוב ושוב מסבתא לתת אוכל לצעירים הרעבים. בסוף סבתא התרצתה הסתכלה עליי במבט רך ואמרה "כן, הם מסכנים, רעבים, ממש ילדים וגם להם יש אמא שלא יודעת איפה הם" היא נתנה לי לחם להביא להם. עד היום אני זוכרת את ההתלהבות בה לעסו השבויים את הלחם שהעברתי להם מעבר לגדר ומבטי התודה בעיניהם.

שותפים: נוי גולדברג, אסתי הלפרין, בר חליוה

בתוך הכאוס של המלחמה, סבא בא לאורל, מרחק 3000 ק"מ, והביא את אמא ואותי אליהם לעיר הקטנה מרקס שעל גדות הוולגה. בבית המטופח אליו פלשו הוריה של אמי וכל המשפחה המורחבת, גרו קודם גרמנים. לאחר שסטאלין הכריז מלחמה על גרמניה, ברחו הגרמנים כשהם עוזבים אחריהם את כל רכושם, בתים וחנויות, גינות ירק ועצי פרי, פרות ותרנגולים. בזכות מה שהותירו הדיירים הגרמנים לא סבלנו רעב. אמא נשמה לרווחה אחרי שנתיים קשות בסיביר.

זיכרון ראשון שלי. אנחנו בעיר מרקס, בבית מרווח, מלא בבני משפחה בוגרים וכולם מחבקים ומנשקים אותי, תינוקת בת 2.5. מן הצד השני של הוולגה הגרמנים מפציצים ובתים נהרסים בעיר, אך הבית שלנו נשאר שלם. בקיץ 1945 הגיעו לעיר שבויים גרמנים. הם היו צעירים מאוד, לבושים בבלויים,

- **שנת לידה:** 1942
- **מקום לידה:** צ'ילבינסק, צפון הרי אורל, סיביר
- **שנת עליה:** 2006
- **משפחה:** אלמנה, 2 בנות, 6 נכדים

רקע: נולדה בזמן המלחמה. הוריה גרו באוקראינה ואביה עבד כמהנדס במפעל גדול. כשכבשו הנאצים את אוקראינה הועבר המפעל לסיביר והמשפחה המורחבת קבלה אשור לעבור לשם. סבה, סבתה שלוש אחיותיו של אבא ואביה לא שרדו את הקור והרעב ומתו. רוזליה נצלה בזכות אמה שעבדה במאפייה והצליחה לאכול לחם ולהניק אותה.

מאיר רייכרט

היהודי האחרון בעולם

תבוא לחפש אותי, חשבתי, לאמא שלי יש חוכמה ותושייה להסתדר בכל מצב. "תברח מכאן, תתרחק, החיילים יגיעו גם לכאן", אמר לי האיכר. בלילה עוד התגנבתי לישון במתבן שלו ובבקר עזבתי. מה עושים? לאן בורחים? הסתתרתי בתוך שדה סלק ועיניי התרוצצו לכל הכיוונים מחפשות את אמא שתבוא להציל אותי. כל אשה שחלפה דמייתי שזו אמא שלי. לפתע באחת חדרה לתוכי ההכרה שאמא לא תחזור לעולם, היא מתה בגטו עם כל משפחתי, ואני נשארת לעצמי, האם אני היהודי האחרון בעולם? פרצתי בבכי מר.

שותפים: מארק ז'ורבל, אמיר קבלאן

היה זה אוגוסט 1942, עדין לא מלאו לי 12 שנים. השכם בכל בוקר יצאתי לרעות את הפרות בחוותו של הפולני ובכל ערב פרשתי חבילת קש על הרצפה בביתו והיא שמשה לי כמזרון. היתה לי שליחות, פעם בשבוע או שבועיים חזרתי לגטו עם מעט כסף ומצרכי מזון שהצילו את משפחתי מן הרעב הכבד בגטו שדלץ. הם חיו בתנאים איומים של צפיפות, רעב ומחלות.

בבקר הנורא ההוא שמעתי את האיכר לוחש לאשתו, "ניתן לו לישון בפעם האחרונה". לא חיכיתי, קמתי מיד ובעודי אוסף את ערימת הקש שמעתי יריות. "מחסלים את הגטו, יורים ביהודים, מסוכן מדי להחזיק אותך פה ילד", אמר האיכר. "לאן אלך?", שאלתי. "לך לאמא שלך!", ענה לי. "לתופת?", שאלתי.

החלטתי להישאר במקומי ולחכות לאמא. וודאי

- **שנת לידה:** 1930
 - **מקום לידה:** פרושקוב, פולין
 - **שנת עליה:** יולי 1948
 - **משפחה:** נשוי, אב לבן, סבא לשתי נכדות, סבא רבא לנין.
- רקע:** בן 9 בפרוץ המלחמה, אח בכור לשלושה אחים ואחות. עם כיבוש פולין ב-1940 גויס אביו לעבודות כפיה והמשפחה הוכנסה לגטו פרושקוב. כשנסגר הגטו גורשו לגטו וורשה. ברחובות הגטו מכר סוכריות ושוקולדים עד שאמו החליטה לברוח עם שלושת ילדיה הגדולים. בתהליך הנדודים הם עוברים מכפר לכפר עד שאמו מחליטה לחזור לגטו ומאיר נשאר לעבוד בחווה כרועה צאן. את שכרו מוצרי מזון הוא מעביר למשפחתו בגטו. עם חיסול הגטו מבין מאיר שנשאר לבדו ועובר מחווה לחווה במאבק הישרדות. מפגש אקראי עם הוועד היהודי בוורשה מביא אותו להחלטה לעלות ארצה.

אתי אברהמי שירוני

כמעט רצח

- **שנת לידה:** 1940
- **מקום לידה:** בגדד, עיראק
- **שנת עלייה:** 1950
- **משפחה:** נשואה, 4 ילדים, 10 נכדים - כן ירבו
- **רקע:** ב-1941 מוקם בעירק שלטון פרו-נאצי ומיד לאחר נפילתו מתחוללות פרעות הפרהוד. "הפרהוד" פרעות שנערכו באוכלוסייה היהודית בבגדד, בירת עיראק, בחג השבועות יוני 1941. בפרעות נרצחו מאות יהודים, אלפים נפצעו ועשרות אלפים נבזזו. הנרצחים נקברו בקבר אחים בבגדד. אירועי הפרהוד שמשו כגורם מאיץ לצמיחתה של המחתרת הציונית בעיראק, ולתהליך שבסופו של דבר הביא לעליית יהודי עיראק לארץ ישראל במבצע עזרא ונחמיה, עשור לאחר מכן.

שפר עליו. לא כך היה גורלם של מאות אחרים שהוכו למוות על ידי המון מוסת בתקופה חשוכה ואנטישמית בעיראק.

שותפות: שיר אלוף, אלינור טלהון, עדי שמעון

אבי משה נשא בתפקיד ממשלתי בכיר, מנהל הרכבת בבגדד. הוא היה איש מכובד. אנשים הצדיעו לו כשעבר ברחובות העיר. בשנת 1938 אבא פוטר ממשרתו בעקבות ההסתה הנאצית ופיטורי יהודים ממשרות ממשלתיות בכירות. באחד הימים המתוחים הללו יצא אבא לרחוב. בעוברו ליד בית הקפה המקומי, התנפלה עליו קבוצת מוסלמים מוסתים. הם כפתו אותו לכסא, קשרו את פיו ועיניו, והחלו להכותו מכות רצח. אבא חש את קצו הקרב ויתכן שאף מלמל לעצמו 'שמע ישראל' במה שנדמה בעיניו כדקות האחרונות לחייו. הוא לא יכול היה לראות את שכנו המוסלמי שהזדמן בדרך נס למקום. השכן לא הסס, הניס את הפורעים ושחרר את אבא הכפות. אבא היה פצוע קשה אבל חי. גורלו

חיים יוסף גנוט

צחוק מציל חיים

”חה, חה חה, יהודים? יהודים הייתי מטביעה בנהר בעצמי!”

וכך במשפט אחד, חרצה אמא את גורלינו לחיים. צחוק משותף של הבנה התגלגל באוויר והפרחחים פנו לדרכם.

חיינו ניצלו בזכות התושייה וקור הרוח של אמא.

שותפים: מארק ז'ורבל, אמיר קבלאן

מדי פעם יצאנו ממקום המסתור שלנו בכפר, והתאווורנו לשעה קלה בשבילים הריקים שלאורך הנהר. אמא בעירנות מתמדת סרקה את השטח, לגלות מאין תיפתח הרעה. הייתי אז כבן ארבע ואחותי בת שנתיים.

באחת הפעמים, הופיעה מולנו חבורה של רומנים פרחחים צעירים, והחלה להתגרות בנו.

”בואו ונטביע את הילדים האלה בנהר, הם בטח יהודונים!”, צעקו.

דממה קצרה השתררה, הצעירים בחנו את תגובתה של אמא, הזמן כמו עמד מלכת.

צחוקה של אמא קרע במהירות את הדממה. בתושייה שאין דומה לה צחקה ואמרה בקול

- **שנת לידה:** 1940
- **מקום לידה:** בוקרסט, רומניה
- **שנת עליה:** 1950
- **משפחה:** נשוי, 4 ילדים, 23 נכדים

רקע: הוריו נישאו בעיר אורדיה בטרנסילבניה, צפון רומניה בשנת 1939. האנטישמיות הקשה ששררה באיזור גרמה להוריו לעקור לבוקרסט, שם נולדו חיים ואחותו הצעירה מרים. כשהחלו רדיפות "צלב הברזל" ברחו הוריו לדרום רומניה. האם הסתתרה עם שני הילדים בחדר ששכרה מראש הכפר. האב עבד בעבודות מזדמנות בבוקרסט, והגיע לכפר בסופי שבוע. שאר בני המשפחה המורחבת הוגלו למחנות המוות ורק מעטים שרדו.

מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ...

מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ...

מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ...

מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ...

מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ...

מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ... מאחורי הקלעים ...

פורטרט בינדורי

ירושלים, מאי 2019

תודה לאמנון סודובסקי ועפרי תמיר מתיכון ליד"ה ולנמרוד שלם מקהילה לדורות בית הכרם על שיתוף הפעולה הפורה שאפשר את החיבור הבין דורי והפקת הפרויקט. תודה מיוחדת וגדולה למורות להסטוריה רינה גמפל וליאורה גרוסמן על הליווי המסור, התמיכה והרגישות לכל אחד מהמשתתפים במהלך המפגשים.